

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק רפפורט – אב"ד, הרב אוריאל אליהו, הרב צבי בוקשפן

(ע"י ב"כ עו"ד קארין פרץ עמוסי)

פלונית התובעת:

נגד

(ע"י ב"כ עו"ד דקלה
אסייג-ירמיהו)**פלוני** הנתבע:

הנדון: כח האם לתבוע את האב לשלם מזונות הילדים לשעבר לאחר שכבר ניזונו וסמכות ביהד לדון בהעדר הסכמת הצדדים

פסק דין

בפני ביה"ד הוגשה ביום 3/12/17 תביעת מזונות ילדים כרוכה לתביעת הגירושין.

ביום 15/1/18 הגיב האב בתגובה ראשונה לבקשת המזונות, והודיע כי הינו מכחיש את סמכות ביה"ד.

לטענת האב, (סעיף 6 לתגובה), ביה"ד נעדר סמכות עניינית, מחמת העובדה כי תביעת המזונות הינה תביעה עצמאית בשם הקטינים ואילו הכריכה איננה כנה. כך, סמכות ביה"ד איננה נובעת מסעיף 3 חוק שיפוט בתי הדין הרבנים אלא מכח סעיף 9. ומשכך, הרי שביה"ד נעדר סמכות עניינית משום שהנתבע כופר בסמכות ביה"ד ומסרב לדון בפניו.

ביום 29/1/18 הגיש הנתבע כתב הגנה מלא ובמסגרתו חזר והכחיש את סמכות ביה"ד (סעיף 22 לכתב ההגנה) מהטעמים הנ"ל.

וכך כתב בסיכומיו:

22. כך או אחרת, הנתבע מכחיש את סמכות בית הדין הנכבד לדון בתביעת מזונות הילדים. הנתבע יטען כי משהמדובר בתביעה ראשונה ועצמאית של הקטינים למזונות, ובהיות כריכת התביעה בהליך הגירושין בלתי כנה מן הטעמים המפורטים לעיל, הרי נדרשת הסכמת שני הצדדים שניהם לשם קניית סמכות בית הדין הנכבד לדון בתביעת המזונות, ובהעדר הסכמה שכזו אין זה בסמכותו של בית הדין הנכבד לדון בסוגיא.

בנוסף, טוען האב בכתב ההגנה כי חלה עליו הלכת בע"מ 919/15, ומשכך, אין מקום להשית עליו דמי מזונות כלל בהיות הקטינות בנות 8 ומעלה.

להלן סדר הארועים:

1. ביום 11/2/18 ניתנה החלטה בדין יחיד (ע"י אחד מדייני ההרכב הקודם).

2. ביום 18/2/18 ניתנה החלטה לחיוב דמי מזונות זמניים ע"ס כולל של 4,500 ₪.
 3. החלטה זו ניתנה ע"ס כתבי בית הדין טרם דיון ללא התייחסות לנושא קביעת הסמכות.
 4. ביום 6/3/18 התקיים דיון ראשון בדן יחיד בו חזר האב והתנגד לפסק הדין למזונות.
 5. ביום 23/5/18 קבע ביה"ד כי המזונות הזמניים יקבעו כמזונות קבועים.
- החלטה זו ניתנה כפי הנראה ע"ס כתבי בית הדין ודיון בפני דן יחיד ללא התייחסות לנושא קביעת הסמכות.
6. ביום 20/6/18 הגיש הנתבע ערעור לביה"ד הגדול, בו הוא מערער הן על פסק הדין שקבע מזונות קבועים ללא דיון בהרכב מלא וללא דיון הוכחות.
- בערעור חזר הנתבע וטוען כי החלטות בית הדין ניתנו ללא סמכות עניינית, וכי הינו ממשיך ומתנגד לסמכות ביה"ד.

סעיפים 5-6 לכתב הערעור:

כן ראוי לציין כי החלטת בית הדין מלכתחילה ניתנה חרף העובדה שהמערער לא נתן את הסכמתו להתדיינות בפני ביה"ד קמא בשאלת המזונות, וחרף טענתו באשר לחוסר סמכותו של בית הדין קמא לדון בשאלת המזונות מקום בו אין הסכמת שני הצדדים וכריכת התביעה נעשתה שלא בכנות המתחייבת.

בית הדין קמא אשר טענות הצדדים עמדו בפניו קבע כי הסמכות נתונה בידו בסוגיית המזונות וכי אין ללמוד על חוסר הכנות של הכריכה מעצם הגשת תביעתה הרכושית של המשיבה בבית המשפט לענייני משפחה. בית הדין קמא לא התייחס כלל בהחלטתו **לאי הסכמת המערער להתדיינות** בפני בית הדין ולהשלכות אי ההסכמה על שאלת הסמכות, וכך לא התייחס לעצם הגשת תביעת המזונות אליה צורף תלוש שכר אחד בלבד! ומבלי שהמשיבה צירפה לתביעה הרצאת פרטים כמתחייב ובכלל זאת פירוט מלא של הכנסותיה, וכבר במתן החלטת ביניים זו באשר לשאלת הסמכות שגה בית הדין קמא.

ביה"ד הגדול בהחלטתו מיום 21/11/18 ביטל את החלטת ביה"ד קמא הקובעת מזונות קבועים ומחזיר את התיק לדיון הוכחות. ביה"ד לא התייחס לטענת חוסר הסמכות העניינית.

מאותה החלטה האב חזר ודרש לבטל את החלטות המזונות.

ביום 30/6/19 דחה ביה"ד את בקשות האב והורה לו להמשיך לשלם מזונות זמניים ע"ס 4,500 ₪ לחודש.

ביום 22/7/20 וביום 2/8/20 קיים ביה"ד בהרכבו הנוכחי שני דיוני הוכחות.

ביום 7/9/20 הוגשו סיכומי הנתבע וביום 15/9/20 סיכומי התובעת.

הנתבע חוזר וטוען בסעיפים 7-8 לסיכומים לחוסר סמכות עניינית של ביה"ד, הן מכח כריכה לא כנה והן מכח הלכת שרגאי ומכח בע"מ 7628/17.

הנתבע חוזר וטוען כי כל החלטות ביה"ד ניתנו ללא סמכות ומכח החלטה שגויה של ביה"ד בתחילת ההליך שקבעה שלא כדין כי הסמכות נתונה לביה"ד.

טענת חוסר הסמכות הועלתה בהודמנות הראשונה וחזרה ונשנתה לאורך כל ההליך שהתקיים בבית הדין הרבני.

הנתבע טוען כי למרות חוסר הסמכות שילם את דמי המזונות שהושתו עליו בעל כרחו.

הכרעה

לאחר שביה"ד עיין בהשתלשלות ההליכים בתביעת המזונות, קובע ביה"ד כי אכן, מעולם לא הסכים האב לסמכות ביה"ד, כך, שסעיף 9 לחוק שיפוט בתי דין רבנים תשי"ג לא חל על ההליך שלפנינו.

משכך, הרי שלנוכח הלכת שרגאי ופרשנות בע"מ 7628/17 לפרשנות הלכת שרגאי אין לבית הדין ביה"ד סמכות לדרון בתביעת המזונות שלפנינו.

אולם, בית הדין התחבט רבות, בנוגע לתביעה להשבת מזונות מצד האם, ראשית יש לציין שבכותרת כתב התביעה של האם מופיעה האם כתובעת בשם הקטינים כאפוטרופסית של הקטינים, תביעה שאין חולק שלא ניתנת לכריכה לפי סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים.

אולם, גם אם נפרש את התביעה כהשבת מזונות, בהתאם לפרשנות שהייתה מקובלת בפועל עד לפסיקה בבע"מ 7628/17 שניתנה ביום 22.9.2019. ונצמצם את התביעה בהתאם לפרשנות הנוכחית של בית המשפט העליון לקביעת בית המשפט העליון בעניין שרגאי נ' שרגאי 120/69, וכן ננסה לפרש וליישם את הפרשנות לפסקה "ההורה, המוציא (או העומד להוציא) יציאת למזונות הילד", כפי שבאה לידי ביטוי בפסיקה העדכנית, נמצא את עצמנו לפני משימה בלתי אפשרית.

יש לציין שבית הדין הרבני מחויב לפעול על פי הוראות סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים הקובע שלבית הדין הרבני שיפוט ייחודי בכל עניין הכרוך בתביעת הגירושין... לרבות מזונות לאשה וילידי בני הזוג, ואינו רשאי להשמט מלדון בתביעות המוגשות לפניו כפי שנקבע בשו"ע חו"מ סי' י"ב סע' א' (וכעין זה בבג"ץ 5376/08 בעניין סמיה נגד בית הדין הרבני האזורי בתל אביב), אלא שלאור פרשנותו הנוכחית של בית המשפט העליון לאותו הסעיף עומד בית הדין הרבני נבון, מרים ידיים ונאלץ לסלק את עצמו מלדון בכל תביעה שתוגש בנושא "מזונות לילדי הזוג" בו הוענקה לבית הדין הרבני סמכות שיפוט ייחודית על פי חוק.

בית המשפט העליון הדגיש בבע"מ 7628/17, שמדובר בהחלטה של בית הדין הרבני הניתנת בטרם דיון והכרעה מהותית בעניין תביעת המזונות של הילדים לגופה. כמו כן עסקינן אך ורק ב:

"הוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת".

בהתאם לפרשנות זו נדרש מבית הדין סגולות נבואיות על מנת לקבוע שהמזונות שהוצאו על ידי אחד מההורים הינם בני השבה וזאת בהתבסס על הכרעה עתידית של בית המשפט לענייני משפחה בדיון המהותי בתביעת המזונות. בית הדין נדרש לקבוע את שיעור ההשבה בהתאם להכנסות הצדדים ויכולותיהם וזאת טרם הוכרעו שאלות אלו בבית המשפט. גם אם בית הדין יקיים דיון הוכחות על מנת להגיע להשערה ולניחוש קרוב מה תהיה עמדתו של השופט הספציפי שידון בתביעת המזונות בעתיד, הרי שכל שופט ושופט ומסקנתו השיפוטית הייחודית וכמספר השופטים אופיים של פסקי הדין הניתנים על ידי בית המשפט במזונות הילדים. ואולי יידרש מבית הדין לקבל את שמו של השופט שידון בתביעה המהותית על מנת שבית הדין ילמד את פסקי הדין שפורסמו או לא פורסמו על מנת לשער כיצד יתרשם בעתיד מהעדויות וההוכחות מוצגות היום לפני בית הדין ועתידות להיות מוצגות בעתיד הרחוק בדיון המהותי בתביעת המזונות.

מדובר בהליך משפטי ייחודי שלא קיים בשום הליך משפטי מוכר, בבסיס כל פסיקה משפטית עומדת הכרעה המבוססת על קביעות משפטיות ברורות ואינהרנטיות וסופיות, וגם תביעה להשבת מזונות אינה פסיקה של מזונות זמניים אלא פסיקה סופית ומוחלטת, ופסיקה להשבת מזונות קשורה ואדוקה ולא ניתנת להפרדה מהפסיקות הסופיות בתביעת המזונות המהותית.

ככל שהפרשנות הנוכחית מפרשת את הדיון בהשבת מזונות כבלתי תלוי בשאלה המהותית של שיעור תשלום מזונות הילדים, הרי שלא ברור מהו העוגן שישמש את הבית הדין בעת הפסיקה

בתביעה זו, שהפכה לקונסטרוקציה משפטית אבסטרקטית בלתי ניתנת ליישום מאחר שלא ניתן ליישם את ההגדרה הסתומה של השופט מ' מזוז ש"מטבע הדברים מדובר בהליך שאינו מצריך דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות".

בפועל חלף היות הפסיקה כלי לפרשנות החוק, הופכת הפסיקה לעט למחיקת החוק וביטולו של סעיף מסעיפי החוק. הלכת שרגאי אינה יצור עצמאי העומד בפני עצמו במנותק מהחוק, פרשנותה של הלכה זו עדיין מחייבת את הכפוף להוראות החוק ליישם את החוק. ועל אף שבית הדין הרבני אינו רשאי להישמט מלדון בדין המובא לפניו ככל שהוא מוסמך על פי חוק, לצערנו הפרשנות הבלתי ישימה מונעת מבית הדין לעשות את מלאכתו ולפסוק על פי הוראות החוק.

אעיר בהערת אגב, מבלי להיכנס לשאלה הקונסטיטוציונית הנוגעת לפסיקה מעין זו, שלפרקטיקה פרשנית זו השלכות רוחביות המקשות על הערכאות השיפוטיות לדרוש מהאזרח להישמע להוראות חוקיות, לאור הרושם שנוצר שדברי החקיקה אינם אלא כתמי דיו במבחן רורשאך.

ככל שעמדת בית המשפט העליון, שבית הדין יכריע על פי הדין האישי בחיוב השבת מזונות כלומר חיוב האב בהוצאות האם למזונות על פי הדין האישי ללא קשר להכרעת בית המשפט לענייני משפחה הרי שככל שהאישה סבורה שמגיע לה החזר מעבר ממה שנפסק בבית המשפט לענייני משפחה בתשלום מזונות הילדים בגין מרכיבים נוספים מעבר להוצאות רכישת המזונות ותשלומים לגורמים נוספים כגון דמי טיפול והאכלה והזנה והכנת המצרכים כפי שהארכתי בפס"ד מס' 1128743/7 הרי שהאם רשאית לחזור ולתבוע את ההפרש בבית הדין בהתאם לפסיקה הנהוגה בבית הדין גם במשמורת משותפת ובהכנסות זהות. וככל שבית הדין יהיה סבור שזכויות האם קופחו במסגרת התביעה העצמאית של הקטינים בבית המשפט האם תהיה רשאית לחזור ולקבל את זכויותיה בהתאם לדין האישי החל על הצדדים בבית הדין. הדבר מקבל משנה תוקף במקום שבית הדין דן במשמורת והסדרי השהות, שלא מתקבל על הדעת שפסיקה זו תהיה ללא תקבול ראוי תמורת העמל האישי של האם והפסד הכנסותיה, כאשר הוצאות גידול אלו כרוכים מעצם טיבם וטבעם בנושא המשמורת והסדרי השהות בהיותם תוצאה ישירה של חלוקת זמני השהות בין ההורים. אלא שגם כאן, עמדת השופט מ' מזוז שהסמכות היא רק בנוגע להתחייבויות קונקרטיות לעת הגשת התביעה ועד להכרעה בתביעה המהותית, כך שנותרנו ללא מענה.

אולם, כאמור לעיל בנדון שלפנינו לא נכרך נושא השבת מזונות הילדים כדבעי.

לאור האמור, לא מוצא בית הדין מקום להיזקק לתביעה המונחת לפתחנו בהיותה תביעת מזונות המוגשת בשם הילדים ע"י האם באפורופסית של הילדים וגם בהיותה בקשה לקביעת מזונות קבועים ולא בקשה להשבת מזונות. כל ההחלטות שניתנו בתיק זה במותבו הקודם וגם בבית הדין הגדול ניתנו בחוסר סמכות עניינית.

ככל שהאם גבתה כספים בהתאם לפסקי דין אלו הגביה נעשתה שלא על פי קביעת בית המשפט העליון המחייבת בנדוננו גם רטרואקטיבית.

נותר לקבוע אם לבטל את החלטות בית הדין בטלות מוחלטת (Absolute nullification) או ליישם את דוקטרינת הבטלות היחסית (Relative nullification).

נראה שבנסיבות התביעה שלפנינו יש לבטל את החלטות בית הדין ביטול יחסי בלבד. ועל אף שטענת חוסר הסמכות נטענה כבר מתחילת ההליכים ולפני המותב הקודם וזה דחה את הטענות בנוגע להחלטה לפסיקת מזונות זמניים. וכך נהג גם בית הדין הגדול בנותנו תוקף להחלטה לפסיקת

המזונות הזמניים. עיקר הטענה לחוסר הסמכות נסמכה על טענה של חוסר כנות הכריכה, טענה שנדחתה עניינית. אלא שבנוגע לחוסר הסמכות המהותית על אף שהועלתה כבר בתחילת ההליך וגם בערעור לפני בית הדין הגדול, הנוהג והפרשנות שהייתה נהוגה בבית הדין הרבני להלכת שרגאי נבעה ממספר לא מבוטל של החלטות של בית המשפט העליון מהשנים האחרונות שהובאו גם בדעת המיעוט של כב' השופט נ' הנדל. אלא שלאחר הכרעת בית המשפט העליון ביום 22.9.2019 בתאריך מאוחר מההחלטות האמורות נדחתה פרשנות זו. ואם כן, מן הראוי לקבוע שעל אף שההחלטות בטלות רטרואקטיבית, לא מדובר בהחלטות שנתנו בהעדר סמכות תוך התעלמות מהוראות בית המשפט העליון אלא בדינמיקה מקובלת ולגיטימית בין בית המשפט העליון האמון על פרשנות החוק והבהרתו לבין הערכאות הפועלות בחסות החוק, ואין זה מן הצדק שהמתדיינים הפועלים מתוך כנות על פי החלטות שיפוטיות יהיו חשופים לנזקים הנובעים מתהליכים מערכתיים מובנים. וממילא אין מקום לחייב את האם להשיב את דמי המזונות שנגבו מתוקף פסיקת המזונות הזמניים עד להחלטה זו, אולם ככל שקיים חוב בגין החלטות אלו אין מקום לגבותם.

הרב יצחק רפפורט – אב"ד.

מצטרף למסקנות.

הרב אוריאל אליהו – דיין.

לאחר עיון בדברי עמיתי כבוד האב"ד שליט"א הנני מצטרף למסקנות, אולם לדעתי לביה"ד הסמכות לדון במזונות העבר, קרי, במזונות ששולמו עד היום, מכח תביעה כרוכה של האישה שנעשתה כדת וכדין בהתאם לסעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים, וחלוק אני על עמיתי שקבע כי כל ההחלטות שניתנו בתיק זה כמותבו הקודם וגם בבית הדין הרבני הגדול ניתנו בחוסר סמכות עניינית, בהיותה תביעת מזונות המוגשת בשם הילדים ע"י האם כאפוטרופסית של הילדים וגם בהיותה בקשה לקביעת מזונות קבועים ולא בקשה להשבת מזונות.

אינני מסכים לקביעה זאת, אף איני רואה צורך להכריע בשאלה המשפטית האם נתינת שם והגדרת התביעה מצד התובעת מפקיעה את סמכות ביה"ד כשהתביעה כלולה גם ממה שהוא בסמכות ביה"ד, וזאת כי לדעתי בנידון שלפנינו האישה אף פירטה בתביעתה וביקשה מביה"ד להדיא להיזקק לה במה שמוקנה לה בסעיף 3 לחוק הנ"ל, לפיו: "הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האישה, היא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג".

בתביעת הגירושין, שהיא התביעה העיקרית של האשה אליה כרכה את שאר הנושאים בהתאם לחוק הנ"ל, בכותרת התביעה מעל הכותרת 'תביעת גירושין כרוכה' מפרטת האישה:

"תביעת גירושין כרוכה, כרוך לה משמורת קטינים, הסדרי ראייה, חינוך הקטינים, מזונות ומדור הקטינים ודמי טיפול (מזונות ומדור הקטינים ודמי הטיפול נתבעים במסגרת תביעה נפרדת-נוספת)".

כמו כן בכתב התביעה בתיק המזונות מפרטת האישה בפרוטרוט את דמי המזונות שאמורה להוציא בזמן הקרוב לצורך מזונות הקטינים מדורם ודמי הטיפול, ואף מצרפת העתקים מהקבלות שבחלקם היא שילמה לבד ומבקשת שהאב יישא בהם.

הוי אומר, יש כאן תביעת גירושין כרוכה כדת וכדין כולל תביעה לקביעת מזונות הנצרכים ל"ילדי הזוג" בעתיד הקרוב, אשר גם לפרשנות המצומצמת שניתן בבע"מ 7628/17, בתביעה כזו נתונה הסמכות לביה"ד מאחר ש"תביעה כזו יכולה להתייחס להוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת".

כמו כן אינני מקבל את נימוק עמיתי שאי אפשר לדון על מזונות השבה כל עוד לא נקבע כמה חייב האב לשלם עבור מזונות הילדים, וכמה עליו להשיב. לדבריו רק ביהמ"ש שמוסמך לדון בשיעור מזונות הילדים יוכל לקבוע את גובה מזונותיהם, ולאחר מכן יוכל גם לקבוע את הסך שעל האב להשיב לאם עבור הוצאותיה.

אי אפשר ולא שייך כלל לקבל טענה כזאת ולמחוק סעיף מפורש בחוק, בגלל קושי בהתנהלות לאחר קביעת בע"מ 7628/17 שאין לביה"ד סמכות לדון בתביעת מזונות ילדים עתידיים בהעדר הסכמה, כל שכן שאין לקבל טענה זאת כשהיא נעשית באופן גורף ובאמירה וקביעה לכל תיקי המזונות הנפתחים בביה"ד, וחלילה לביה"ד שלא להמשיך לפעול במסגרת הסמכות שעדיין נשארה בידינו, וכפי שכבר האריכו בפד"ר מביה"ד הרבני האזורי ירושלים (תיק 1250189/7) וכדלהלן.

אף לפי הפרשנות המצומצמת ביותר של הוראת המחוקק ואף של פס"ד שרגאי עצמו, אשר עד היום אף פסק דין או מאמר משמעותי בנדון לא העלה זאת, לפיה אף בתביעה להשבת המזונות אין לביה"ד סמכות לדון אלא רק במה שנוגע למזונות העבר ולמזונות בטווח הקרוב, לא נמחק הסעיף בחוק שמקנה סמכות לביה"ד לדון במזונות, ומשכך גם בהתאם לפסיקת בית במשפט האמורה יש סמכות לביה"ד לדון ב:

"הוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת".

הקושיות על פסה"ד של ביהמ"ש העליון הן במקומן בלא ספק. מחמת קושיות אלו היה טוב יותר אם מסקנת ביהמ"ש העליון שונה (ה.ע-צ"ל אם בית המשפט היה מגיע למסקנה שונה) ממה שהסיק בסופו של יום. אך בוודאי שאי אפשר מכוח קושיות אלו להגיע למסקנה האבסורדית – שלילת סמכות חוקית של בתי הדין מכל וכל !!!

אין זה מתפקידנו וסמכותנו לפרשן ולתרוץ את הקושיות שיש על פסה"ד של ביהמ"ש העליון, תפקיד זה מוטל עליהם, אך הקושיות לא יוכלו למנוע מאתנו להמשיך ולפעול במסגרת הסמכות שעדיין נשארה בידינו.

מכיוון שכן, ומכיוון שהאישה עתרה לביה"ד לתת לה מענה משפטי, איננו רשאים להסתלק מהתביעה. התורה מצווה אותנו לעשות משפט, אין זו רשות לשפוט, ירצה הדיין ידון ירצה יסתלק מהדין, אלא הוא חייב לדון, וראה לעניין זה שולחן ערוך חושן משפט סימן י"ב סעיף א'.

גם ראה בג"ץ 5376/08 (שלום סמיה נ' בית הדין הרבני האזורי בתל אביב):

"משמוגש הליך שיפוטי בפני ערכאת שיפוט מוסמכת, מוטלת עליה חובה לדון ולהכריע בו. אין ערכאת שיפוט רשאית לומר כי, על אף שקנויה בידה סמכות שיפוט, היא אינה רוצה, משיקוליה שלה, להפעיל את סמכותה ולהכריע בהליך".

משכך, במקרה שלפנינו בית הדין מוסמך לדון בתביעתה של האישה, על אף אי הסכמת האיש, זאת ככל שמדובר על מזונות העבר שהאישה הוציאה עד היום, ומתורת השבה, וביה"ד יפסוק בהתאם לדין העברי המחייב את האב להחזיר לאם את המזונות שהוציאה לילדים.

לאור האמור, שומה עלינו לפרוש את הדין העברי בכללותו בעניין תביעת מזונות עבר, מזונות אישה ומזונות ילדים, ולהסיק משם את המסקנות בנידון שלפנינו, והאמת היא שעניין מזונות העבר, יש מן הצורך להאריך ולבאר את הדין בזה לאשורו, לא רק בתיק ספציפי זה אלא בכל תיקי המזונות הנפתחים בביה"ד, כדלהלן.

הנה בכל תיקי המזונות שנפתחים בביה"ד, מזונות אישה ומזונות ילדים, עובר זמן עד שביה"ד נזקק לתביעה ופוסק מזונות על הבעל ו/או האב, ואז כשביה"ד בא לקבוע מזונות עתידיים, יש צורך לקבוע מזונות גם על העבר – על התקופה של טרם מועד הדיון ו/או ההחלטה של ביה"ד דהיינו מיום פתיחת תיק תביעת המזונות, ובהרבה מקרים התובעת מבקשת מזונות גם לתקופה של טרם פתיחת התיק - תקופה ארוכה או קצרה עד שפתחה את התיק, ונמצא שמזונות העבר שנחייב את הבעל ו/או את האב לא ישמשו בפועל למזונות האישה וילדיה, אלא יינתנו בתורת תשלום חובו בעלמא, או החזר הממון שהוציאה האישה על מזונות העבר, אבל לא ילכו לצורך המזונות בפועל כי הרי האישה והילדים אכלו כבר מהיכן שהוא, ויש לבאר אפוא חיובם בהתאם לדין הראוי.

להלן נאריך בהבאת המקורות ההלכתיים בעניין מזונות העבר של הילדים בהם יש להאריך כדי לפרוש את הדין לאשורו מאחר שלא נתבארו היטב בדברי הפוסקים, בתוכם נבאר גם דין מזונות עבר לאשה בהם הדין מבואר להלכה בדברי הפוסקים בעלי השו"ע ונושאי כליו ומשם נגזרים חלק מדיני מזונות עבר לילדים, ולבסוף נסיק את המסקנות בנידון שלפנינו.

גדר תביעת מזונות הילדים על ידי האם

ובכן, הנה תביעה כזו, בה האישה תובעת מזונות ילדים על התקופה שעד היום, שאין מדובר על מזונות העתיד - שתובעת שיפרנס את ילדיה, אלא תובעת מזונות העבר - שישלם מה שהיה מחויב, יש תחילה לברר מה גדרה של תביעה זו מצד האם העומדת מול האב.

וכדי להבין את הדבר, יש להקדים תחילה מה הוא בכלל כח האם לתבוע מהאב מזונות הבנים העתידיים, ואמאי אין אנו רואים אותה כאיניש דעלמא ויאמר לה האב לאו בעל דברים דידי את אלא הילדים הם התובעים מזונותיהם, ולא אדון עמך כלל על הדבר וכשהילדים יתבעו אותי אדון עמהם.

ונבאר את הדברים. הלא חיובו של האב לזון את ילדיו הוא חיוב שלו כלפי ילדיו ולא חיוב לאם, וכמבואר בריב"ש (סי' מ"ב) באשה שתובעת איש שממנו הרתה ותובעת שיוזן את בנו והאיש מכחישה שאין הוולד שלו. וכתב הריב"ש שהאיש נאמן בטענתו ונתן כמה טעמים לדבר, ושוב כתב שאין מזקיין אותו אפי' לשבועת היסת, וכתב הריב"ש ז"ל בטעם הדבר, זה לשונו:

ועוד יש טעם אחר לפוטרו מהיסת, לפי שזה זכות העובר לאחר שיוולד ולא זכות האשה, ואין טענת ברי של אשה תועיל כלום לזכות הולד, וטענת הולד אינה אלא ספק ואין נשבעין היסת על טענת ספק.

מבואר בריב"ש שחיוב מזונות האב לילדיו הם חיוב לילדים ולא חיוב לאם המגדלתן, ולכן סובר הריב"ש דאין כאן אפילו חיוב שבועה כשמכחיש את האם, כי אין כאן טענת ודאי מהילדים שהוא האב, והאישה אינה אלא כאחר. ולפי זה הרי תביעת האם היא כמו תביעה של אדם אחר התובע את האב שישלם חיובו ואינה בעל דינו של האב כלל, ובאיזה כח היא מזקינה את האב לירד עמה לדין.

מאידך, ידועים דברי הר"ן במס' כתובות סוף פרק אע"פ (כח ע"ב מדפי הרי"ף) שמזונות הבן כלולים במזונות האם משום דבחר אימיה שייך וחד גופא נינהו (הם נגזרים אחר האם ונחשבים כגוף

אחד), שכיון שהן נגררים אחריה אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם, ובכלל מזונותיה שהאב מחוייב לזונה ב"מזונות אישה", נכלל גם מזונות הקטנים התלויים בה, (ולא זו אלא שסובר הר"ן דבדליכא אם ואין מזונות לאם, אין גם חיוב מזונות לבן דהא בהא תליא, ולהלן נרחיב הדיבור בזה).

ולדברי הר"ן באופן דאיכא מזונות לאם דבכללה מחוייב גם במזונות הילדים, הרי היא בעל דינו של האב גם לעניין מזונות הילדים, וכשהיא תובעת מזונות הילדים היא תביעה עצמאית מצידה, ומדין הגדלת מזונותיה עצמה היא תובעת אותן והיא הבעל דין של האב כמו במזונותיה עצמה ממש, ופשוט.

מעתה, נצא ונבדוק האם יש מקום בתלמוד בו הוזכר שהאם יכולה לתבוע את האב ולהזקיקו לירד עמה לדין לצורך מזונות ילדיה, או שהאם אינה קשורה בדבר ואינה בעל דברים של האב.

ובכן, הנה מצאנו להדיא בגמ' מסכת יבמות (דף מ"ב ע"ב) דהאישה יכולה לתבוע בביה"ד את האב שישלם מזונות ילדיה, עיין שם בהא דאסרו לישא מעוברת ומינקת חבירו דלמא איעברה ומעכר חלבה וקטלה לברה ברעב (שמא תתעבר ויעכר החלב וימות הוולד), דלא יהא לה ממי לקבל מזונות לזון את בנה מבעלה הראשון (שנפטרו), ועל זה שואלת הגמ':

"וליתבעיניה ליוורשים! אמר אביי: אשה בושה לבא לבית דין, והורגת את בנה".

ומבואר שהאישה יכולה לתבוע בביה"ד חוב מזונות שהאב חייב לזון את ילדיו, והאישה תובעת אותם מיוורשי האב, והרי להדיא בגמ' שביה"ד נזקק לתביעת מזונות ילדים על ידי האם.

ואכן כבר הביא ראייה זו בעל הפלאה בספרו קונטרס אחרון להל' כתובות (סי' פ' ס"ק י"א), עיין שם שכתב שמדברי הגמ' הנ"ל מוכח שהאם "היא התובעת" את המזונות של ילדיה ו"שהחוב על האב ליתן לאשתו והוי ליה היא כבעל חוב עצמו" (ע"ש שלכן מה שהאם מאכילה את הבן משלה ותובעת שיחזיר לה לא מקרי פורע חוב של חבירו ולא הוה כזנה בניו של חבירו, ויורחבו בזה הדברים להלן).

תמיחה רבתי בביאור דברי הגמ'

והנה טרם שנבוא לדון אם דברי הפלאה תואמים לדברי הריב"ש הנ"ל, ואיך ליישב דברי הריב"ש מהגמ', יש כאן תימה רבתי, קושיא עצומה וחזקה, בביאור דברי הגמ' כשלעצמם, וכדלהלן.

הנה מבואר לכאורה בגמ' שהאב חייב במזונות בנו גם לאחר מותו, ולכן שואלת הגמ' שהאם תתבע את יורשי האב את מזונות הילדים שהאב נתחייב ויגבוהו מנכסיו. ואולם הוא תימה רבתי, דהלא קיימא לן דאין האב מחוייב כלל במזונות בניו לאחר מותו אף בקטני קטנים כמש"כ המהר"ם מלובלין (סי' ע"ט) והמהריב"ל (ח"ב סי' כ') להוכיח כן מדברי הראשונים, וכוותייהו נקטו כל הפוסקים עיין ח"מ וב"ש ריש סימן ע"א ובהגהות רעק"א על הב"ש שם וכן בבאר היטב שם ועוד, ואיך אפוא יש כאן חיוב מזונות כלל וכלל.

וודאי הגמ' לא מיירי רק בבת, ומשום חיוב מזונות הבת דישי לה מזונות מהאב לאחר מותו מתנאי כתובה עד שיתארסו או עד שיתבגרו כמבואר בסי' קי"ב. כי זה ודאי אינו פשט הסוגיא הן מסתימת הדבר שלא פורש בגמ' דמיירי בבת לחוד, ואדרבה אם מצד הגמ', הרי ההיפך הוא הנכון דמזכירה "ליה" והורגת את "בנה" והרי דמיירי בבן. ועוד, והוא העיקר, דהרי אסרו שם בגמ' כל מעוברת חבירו להינשא משום דסתם מעוברת למניקה קיימא ואם תינשא חיישינן שתתעבר ומעכר חלבה ובעלה השני לא יזון את הבן מהבעל הראשון וימות ברעב, ועל זה הקשתה הגמ' שלא ימות ברעב אלא תתבע ליוורשי האב את מזונו, וקושיית הגמ' היא דלכן נתיר כל מעוברת כיון דליכא סכנה לכשתלד ותתעבר ותעכר חלבה דהרי תתבע את האב, והרי לא ידוע בזמן עיבורה אם תלד בן או בת,

ועל כרחק סברה הגמ' שהיא תוכל לעולם לתבוע יורשי בעלה הראשון שיזונו את בנה גם אם יהיה זכר, ודו"ק.

ואף למה שחידש הגרעק"א (נדפס בסוף ספר חדושי רעק"א נשים תשמ"ג, ומקורו מחי' רעק"א מכת"י על הב"ש ריש סי' ע"א), דהא דאין האב חייב במזונות בנו לאחר מותו וכנ"ל, הרי לדעת הר"ן הנ"ל כל זה אינו אלא כשאין חיוב למזונות האם דאז אין כלל חיוב למזונות הבן, אבל כשיש אלמנה שניזונת מנכסי האב, הרי לדעת הר"ן הנ"ל אדרבה חייב האב (הנפטר) גם במזונות הבן מדין מזונות האלמנה כמו בחייו ע"ש. ועל פי דעת הרעק"א כשהאם האלמנה ניזונת מנכסי האב איכא גם חוב מזונות לבן לדעת הר"ן, ואז איפוא האם עצמה היא התובעת מדין מזונותיה דידה וכנ"ל, ודו"ק.

אולם אין ליישב בזה, עכ"פ לדעת הר"ן, קושייתנו הנ"ל מהגמ' איך איכא מזונות לבן לאחר מות האב, ונאמר דהוא מדין מזון האלמנה. דהרי הגמ' רצתה להתיר לה לאלמנת חבירו להינשא (ונחלקו הראשונים שם מה הדין בגרושה והאם גם היא בושה לבוא לבי"ד ע"ש בדבריהם) ולא ניחוש שע"י שתתעבר תעכר חלבה וימות בנה מהאי טעמא דתתבע את היורשים מזונות הבן, והרי אלמנה אין לה מזונות כי אם כל ימי משך אלמנותה דהיינו עד הנישואין (סי' צ"ג ס"ז), ובגמ' אם נתיר לה להינשא תפסיד מזונותיה מהראשון ע"י הנישואין ואז גם ליכא מזונות הבן, ודו"ק.

לא זו בלבד, אלא שעתה תגדל קושייתנו לדעת הר"ן יותר, דלכאורה כל יסוד הר"ן שמזונות הבן הוא רק בכלל מזונות האם וכשליכא מזונות לאם אין גם מזונות לבן וכנ"ל, הרי יסוד זה נסתר לכאורה מהגמ', דחזינן דעל אף שנישאה האם ואין לה עוד מזונות אעפ"כ יש מזונות לבניה ויכולה לתבוע אותם בביה"ד, ותמוה איפוא לדעת הר"ן גם אם היו אומרים שהאב חייב במזונות ילדיו גם לאחר מותו ודלא כדעת האחרונים הנ"ל, אולם לשיטת הר"ן שאין חיוב מזונות לבן ללא מזונות האם, הרי בגמ' דליכא חיוב מזונות לאם מאחר שהיא כבר נישאה לאחר וכנ"ל אין כאן חיוב למזונות הבן, ובגמ' מפורש לכאורה להיפך, ונמצא דדברי הר"ן נסתרים לכאורה מהגמ'.

מהלך חדש בגמ'

ונלאיתי רבות לחפש בדברי האחרונים האם מישהוא העיר מזה ולא מצאתי מידי, והוא תימה רבתי, עד שאני עומד ומשתומם איך אפשר הדבר.

אולם ההכרח לא יגונה, ומחומר הקושיא ע"כ צ"ל בכוונת הגמ', דהגמ' אינה מתכוונת כלל שיתבעו את היורשים מדין "מזונות" ומשום חובת האב לזון את בניו הקטנים, אלא כוונת הגמ' הינו מכח ב' דברים אחרים, ואם כי הדבר לא פורש בדברי גדולי האחרונים מפרשי התלמוד והפוסקים, לענ"ד כן מוכרח לומר ומקום הניחו כו'.

ובכן תביעת האם מהיורשים לזון את בנה מבעלה הראשון הוא כדלהלן.

אי מדין ירושה שהבן יורש אביו, והאם תתבע את חלקו בירושה כדי לפרנסו מכסף זה ולא מדין חיוב מזונות. והיינו בבן היורש אביו, וגם בבת שאינה יורשת כשיש בן, מ"מ יש לה מזונות מתנאי כתובה עד שיתארסו או עד שיתבגרר כמבואר בסי' קי"ב, ולכן ממה נפשך יהיה לולד מזונות אי מדין ירושה אי מדין מזון הבנות מתנאי כתובה.

אי נמי, הן בבן והן בבת, היא תובעת את ה"יורשים" לא מכח האב כלל וכלל, אלא מכח זה שלבן אין לו מה לאכול ותובעת את הקרובים אל הבן שיזונו את התינוק מדין צדקה גרידא לפרנס קרובם. ולפי"ז אין כוונת הגמ' 'ליורשים' מדין יורשים אלא מדין 'קרובים', כי היורשים הם הם הקרובים. וכן מתבאר להדיא מתוך דברי שו"ת חוט השני סי' ח' (המצויין בפ"ת שם בסי' ע"א סק"א) דכוונת הגמ' הינו מדין צדקה, וע"ש דלכן קאמר הגמ' יורשים ולא קרובים, לומר דתולין הדבר במי

שירוש אותו ודלכן הדבר מוטל על אחי האב יותר מעל אבי האם שאינו בדין ירושה וחיוב צדקה תלוי בדין ירושה ע"ש.

וכן הוא בשו"ת מהר"י ווייל (חידושי דינים סי' י"א) המצויין בכאר היטב הנ"ל, דלאחר שהביא דברי הגמ' אלו להוכיח יסודו שם שהאם אינה חייבת במזונות הבנים, מדתובעת את היורשים ומה היא תובעת הא היא חייבת בעצמה (וראיתו צ"ב דהרי אין לה מזונות מדידה לתת לו ולדכן חיישין שימות התינוק ברעב, ומצאתי שכבר העיר כיוצ"ב בתשובת חוט השני הנ"ל ע"ש ואכ"מ), סיים וכתב:

"ומדאמרין תבעתינו ליורשים ולא קאמר תבעתינהו לאפוטרופוס, מהכא נראה נמי היכא דאין לו לתינוק, היורשים חייבים לזונו".

והנה ודאי אינו חולק על כל האחרונים שהוכיחו דאין האב חייב במזונות בנו לאחר מיתה, מה גם שהוא עצמו אינו מחייב את היורשים רק כשאין לו לתינוק, ואם מדין חיוב מזונות הוא הרי חיוב מזונות הינו גם כשיש לו לתינוק נכסים אחרים לדעת הרא"ש (כתובות פ"ד הי"ד) שהוא עצמו הביאו שם מקודם, אלא כוונתו נראה מדין צדקה גרידא וכמו שנתבאר.

ובכן ביארנו את דברי הגמ' בב' מהלכים, והבאנו ראיה מדברי גדולי האחרונים למהלך השני שהוא מדין צדקה גרידא ככל חיוב צדקה המוטלת על קרובי העני, ושוב הראוני שכמהלך הראשון הנ"ל שהוא מדין ירושה או מתנאי כתובה בבנות, מבואר בספרי אחרוני זמנינו ז"ל בעל האור לציון (בספרו על מס' יבמות שם) ובעל האגרות משה (אהע"ז ח"ב סי' ז') ע"ש, ודו"ק.

כח האם לתבוע זכויות הקטינים

ולפי מה שביארנו דברי הגמ', הרי דברי ההפלאה הנ"ל שכתב להביא ראיה מהגמ' שמזה מוכח שהאם "היא התובעת" ו"שהחיוב על האב ליתן לאשתו והוי ליה היא כבע"ח עצמו", תמוהים למאוד, דזה ודאי שחוב זה שממנו מיירי הגמ' שהיא תובעת את היורשים נוצר לאחר מות האב והוא זכות הילדים ולא זכות האם כלל וכלל. לא מיבעיא אם הגמ' מיירי מדין ירושה שהוא מדיני קניינים שהבן יורש אביו הרי אין כאן חוב כלל וכלל מהאב ומה שייך כאן תביעת האם מדין בעל חוב, כמו כן אם הוא מדין צדקה שתובעת את הקרובים שיוזנו את הדבר קשור לאב ואין כאן כלל וכלל חוב לאם, אלא אף מזון הבנות שחייב מתנאי כתובה דבנן נוקבן כו' אין לאם שייכות בה כלל, עיין סי' קי"ב ס"א ברמ"א שחייב אפי' מחלה האם או נתגרשה. ואף אם נאמר להיפך בבת כבר כתבנו דודאי הגמ' לא נתכוונה לבת בלבד, ולכן דברי ההפלאה שהביא משם ראיה תמוהים טובא לכאורה, וצע"ג.

בדרך אגב רק נציין, שמאידך בעל ההפלאה לשיטתו אזיל, דמדבריו בספרו שו"ת גבעת פנחס (סי' ס"ד) מבואר דחולק על בעל חוט השני הנ"ל וסובר דחיוב צדקה המוטל על הקרובים אינו תלוי בדין ירושה ע"ש, ואזלו שניהם על דברי הדיין מוה"ר געטשליק כהן עי"ש. והנה בעל החוט השני הביא ראיה ליסודו מדברי הגמ' הנ"ל שהזכירה דין ירושה על אף שהוא מדין צדקה המוטל על הקרובים, ואולם הנה לפנינו דברי בעל ההפלאה במקום אחר דדברי הגמ' אינם כלל משום צדקה, רק מדין חיוב מזונות האב שירשו חייבים לתת מנכסיו וכנ"ל, ורק שמהלך זה בגמ' תמוה וכמו שנתבאר, ודו"ק.

ולפי מה שביארנו, הא דהאם הינה הבעל דבר שם בגמ' לתבוע את יורשי האב, על כרחק צ"ל דמה שיש לאם כח לתבוע שם את חלק הירושה של הבן, או את הצדקה שמחוייבים קרובי בנה לזונו, או את מזון הבת, הינו כפי שכתב בספר ערך ש"י שם בהל' כתובות (סי' פ' סיא), עיין שם שהביא דברי ההפלאה הנ"ל ונחלק עליו דאין ראיה מהגמ' הנ"ל, זה לשונו:

"וראיתי בהפלאה בקונטרס אחרון הרגיש נמי על הח"מ למה לא הוי כפורע חובו של חברו, ותירץ דהאשה היא כבע"ח עצמו, וכך משמע ביבמות דף מ"ב דהיא התובעת. וזה אינו אלא דיכולה לתבוע מיורשי בעלה בעד בנה הסמוך אצלה כאפוטרופוס, כדאיתא בגיטין דף נ"ב ביתמי דסמיכי אצל סבתא, ובלאה"נ יכולה לתבוע היוורשים אצל ב"ד דב"ד אביהן של יתומים". (וע"ש כמה ישובים אחרים למה אין במזונות דין פורע חוב של חברו, ולהלן נרחיב הדיבור עוד בדין פורע חוב חברו במזונות).

והנה תמוה שלא העיר עליו כמו שהקשינו, אבל עכ"פ לפי דעת בעל הערך שי כח התביעה של האם הינה מדין אפוטרופוס, שנעשית מעצמה אפוטרופוס על ילדיה שסמכו עליה כמבואר בסוגיית הגמ' בגיטין (דף נ"ב ע"א) ונפסק בהל' אפוטרופוס (חו"מ סי' ר"צ סעיף כ"ד), או שעל אף שהיא כאדם מן השוק הרי היא מבקשת מביה"ד שהוא אביהן של יתומים לדאוג לילדיה, והכי נמי כל אדם יכול לתבוע מביה"ד את מי שמחוייב ליתומים והלה נתבע בעצם ע"י ביה"ד אביהן של יתומים ונעשה ביה"ד כתובע (ויש לציין לעניין זה שביה"ד אביהן של יתומים לעניין תביעת מזונות הילדים, למש"כ בפד"ר (חלק ט"ז עמ' 154) ע"ש שביה"ד הוא התובע גם אם האם אינה תובעת, כי ב"ד אביהם של קטנים שאינם יכולים לטפל בענייניהם בעצמם, כמש"כ בשו"ת רשב"א המיוחסות סי' ל"ח ועיין רדב"ז סי' קכ"ג וס"ג ש"ס ועוד, ולכן אין צריך לילך אחר הנתבע כמו במזונות האישה שהיא התובעת וצריכה לילך אחריו, כי הקטנים אינם יכולים ללכת אחר אביהם לתובעו ומה יעשו שאמם לקחתם לכאן ע"ש).

ולעצם הדבר האם יש לאם כח לתבוע את המזונות של הילדים גם מכח עצמה, כבר הבאנו דברי הריב"ש והר"ן בזה, ואפשר לומר דהריב"ש מיירי בחיוב מזונות הילדים גרידא ללא חיוב מזונות אשה. דהרי בנידון הריב"ש לא היה נשוי לאם ואין שם חיוב מזונות אשה, אולם במקום שיש חיוב מזונות גם לאם דמבואר בר"ן שמזונות הבן כלולים במזונות האם משום דבתר אימיה שייך וחד גופא נינהו (הם נחשבים כגוף אחד עם האם), שכיון שהן נגררים אחריה אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם. ויש לומר לפי זה, דהאם תובעת את מזונות הבנים מצד מזונותיה עצמה וכהר"ן וכנ"ל, ולפי זה יש לומר, דגם הריב"ש לא יחלוק על זה, וכ"כ בפד"ר (ח"ה עמ' 335).

ועל אף שהריב"ש הרי בנידון דידיה חולק על הר"ן, וסבירא ליה כשאר הראשונים וכמו שגם קיימא לן כן להלכה, דהרי לולי כפירתו של האב שאינו בנו מחייב הריב"ש בנידון דידיה את האב במזונות הבן גם כשאין חיוב מזונות לאם, ובנידון הריב"ש שם בא על הפנויה ונתעברה ממנו שאין שם חיוב מזונות לאם, וזה גופא אינו עולה לשיטת הר"ן, עיין דרכי משה ובית שמואל (ריש סי' ע"א) ובמשנה למלך (פרק י"ב מאישות הלכה י"ד). אולם זה לק"מ דכבר כתבו כמה אחרונים (ע"ש בפד"ר שהוא וכ"ה בפד"ר ח"ב עמ' 91, וכ"כ המנחת יצחק ח"ו סי' ק"ג ואגרות משה אבן העזר ח"א סי' ק"ו) דהראשונים נחלקו בזה על הר"ן, היינו שמלבד דין מזונות הנכלל במזונות האם כהר"ן סבירא להו, דיש דין מיוחד של מזונות הבנים לעצמם, וחייב במזונות הבנים גם כשאין חיוב מזונות לאם כגון בפנויה שנתעברה או כשגירש את האם או מתה שאין שם חיוב מזונות לאם, אבל כשיש גם חיוב מזונות האם כולי עלמא מודו להר"ן דמזונות הבנים בכלל מזונות האם היא.

ואם כי לענ"ד להלכה אי אפשר לומר כן כי דבר זה נסתר להדיא מדברי גדולי הפוסקים (ח"מ וב"ש ריש סימן ע"א) שכתבו להדיא גם על מזונות הבנים בחיי אמם דאין בזה עולה עמו ואינה יורדת שנאמר במזונות האם, והוא דלא כהר"ן וע"ש בחלקת מחוקק, וצ"ע מה שיש מהאחרונים שנקטו כן להלכה (וע"ע אוצה"פ סי' ע"א סק"א אות י"ג בזה). אולם עכ"פ בדעת הריב"ש נוכל לומר כן.

אלא שהוכחנו שהגמ' אינה מדין חיוב מזונות של האב לבנו אלא מדין ירושה או צדקה, מאחר שאין כלל חיוב מזונות לאחר מיתה וכמו שכתבו כל האחרונים, וכתבנו שדבר זה מוכרח גם אם היו אומרים שהאב חייב במזונות ילדיו גם לאחר מותו ודלא כדעת האחרונים הנ"ל, אולם לשיטת הר"ן שאין חיוב מזונות לבן ללא מזונות האם, הרי בגמ' דליכא חיוב מזונות לאם מאחר שהיא כבר נישאה לאחר וכנ"ל הרי אין כאן חיוב מזונות הבן, וא"כ עך כרחק כדי שהר"ן לא יסתור לדברי הגמ' מאחר

צ"ל שאכן הגמ' אינה מדין חיוב מזונות האב לבנו אלא מדין ירושה או צדקה וכמו שנתבאר. ולפי"ז גם אם לדעת הר"ן יש גם תביעה עצמאית במקום שיש מזונות אשה, אבל מאידך יש לנו ראייה מהגמ' שיש גם תביעה מהאם שאינה תביעה עצמאית אלא תובעת מה שמגיע לילדים, ושעל כרחך צריך לומר דכחה יפה בזה מדין אפוטרופוס או מדין ב"ד אביהן של יתומים וכמש"כ הערך שי, ודברי ההפלאה בזה תמוהים טובא וכמו שנתבאר.

תמיהא רבתי על בעל האגרות משה

מענין לענין באותו ענין, הנה מדברי הגמ' במס' יבמות שהבאנו, נסתר חידושו של בעל האגרות משה המצויין לעיל (אהע"ז ח"א סי' ק"ו וחזר על דבריו ביו"ד ח"ד סי' מ"ג), שכתב לחדש דין חדש בהתאם לדעת הר"ן הנ"ל, כי בעל המחוייב במזונות אשתו חייב גם לזון מעיקר הדין את הבנים הכרוכים אחריה ודרים אצלה אף כשהם יותר מבני שש. וכתב שהוא מעיקר הדין ולא מתקנת אושא ולא מדין חיוב מזונות הבנים כלל, אלא מדין מזונות אשתו, ז"ל:

"וגם נלע"ד ברור לפ"ז דבר חדש, שאם האם דרה יחד עם בניה אף שהם יותר מבני שש ברצון האב, יתחייב לזון גם בניו דלא גרעי מארחי ופרחי כיון שדרים אצלה והם ארחי ופרחי קבועים שהאב קבעם אצלה ואין יכול לומר שתהיה אכזרית ולא תתן להם מזונות. ולכן ברוב בנ"א שדרים כולם יחד חייב האב במזונות בניו מצד דין חיוב מזונות אשתו".

ולדבריו יוצא לכאורה, שגם כשאין הבנים שלו אלא מבעל אחר, כל שגדלים אצלה ואין להם מקום אחר שהאם יכולה להעבירם למי שיגדל אותם אלא כרוכים אחריה, הרי הוא חייב לזונם מדין מזונות אשתו. והנה מפורש בגמ' הנ"ל להיפך, דהרי חששו חכמים ואסרו לה להינשא לשני שמא תתעבר ממנו ויעכר חלבה והתינוק מהבעל הראשון לא יהיה לו מה לאכול כי היא תתבייש לתבוע את יורשי הראשון וימות התינוק ברעב, ולפי דברי האגרות משה הלא הבעל השני החייב במזונות אשתו חייב גם מעיקר הדין לזון את בנה הכרוך אחריה גם אם אינו אביו, ומדין מזונות אשתו.

ומוכח מכאן דלא כאגרות משה, וכבר נחלקו עליו פוסקי זמנינו. וראה עוד בשבט הלוי (ח"ה יו"ד סי' קל"ג אות ב), שדבריו אינם נראים כלל לעקור הלכות קבועות ופשטות השו"ע יעויין שם בדבריו, ולפי מה שנתבאר מפורש לכאורה בגמ' נגד יסודו, ודו"ק.

מזונות העבר

ועתה נבאר דין מזונות העבר, ובמהלכו נבאר יותר מה שהוכחנו שיש לאם כח לתבוע זכויות ילדיה ומזונותם מדין אפוטרופוס אף שאינם זכויותיה שלה.

ונחזור למה שהתחלנו. יש להקשות לכאורה, בשלמא למזונות העתיד ניחא כי האם המגדלת את ילדיה תובעת שיקבלו את מזונם מהאב שחייב לזונם, אבל מזונות העבר שהילדים כבר ניזונו מה שייכת האם בתביעה זו.

והנה במזונות אשה, הדין ברור ומפורט בשלחן ערוך ונו"כ באהע"ז הל' כתובות (סי' ע') מתו מקבלת האשה מזונות גם על תקופת העבר, ועיקר ההלכה הפסוקה היא שאינה מקבלת רק מיום התביעה ולא לפני זה (סעיף ה' ברמ"א), וגם אם מכרה נכסיה כדי להתפרנס אינו מחוייב להחזיר לה (סעיף ח' ברמ"א), ומשום שדרכן של נשים לגלגל עם בעליהן לסייעם ומסתמא מחלה לו, ורק אם גילתה דעתה בפני עדים דאין דעתה לוותר דינה כלוותה למזונותיה (בית שמואל שם ס"ק כ"ט, וכ"ה בבית יוסף סי' צ"ג אות י"ד בשם הריטב"א דאם מסרה מודעה בפני עדים שאינה מוחלת הוה כתביעה).

ובלוותה למזונותיה מבוואר הדין (בסעיף ח') שחייב לשלם, והיינו כשלוותה בעדים (דעות הראשונים, הובאו בבית שמואל שם ס"ק כ"ו. אף שלא פירשה לעדים לצורך מה היא לוואה), אבל בלאו הכי אינה נאמנת, דשם צמצמה ומחלה לו. וסתימת הפוסקים היא שגם האשה עצמה אינה יכולה לתבוע את הבעל את ההלוואה שלדבריה צריכה להחזירה למלוה, כל שאין עדים על ההלוואה (חזו"א סי' ס"ח ס"ק י"ג, ואם כי יש שכתבו להיפך אבל ודאי סתימת הפוסקים אינה כן וכמש"כ החזו"א, ולהוציא ממון ודאי אי אפשר מהמוחזק). אלא שאם תבעה האישה מזונות בביה"ד היא נאמנת שלוותה למזונותיה מאז התביעה גם אם אין לה עדים על הדבר (בית מאיר סעיף ה', הביאו המנחת פיתים סעיף ח').

אולם כל זה הוא כשלוותה לצורך מזונותיה, אבל אם פרנסה אחר מדעת עצמו וזנה משלו אין הבעל חייב לו כלום והלה הפסיד מעותיו (סעיף ח'), ואף כשפרנסה סתם ולא פירש שנתן מחמת מזונות הבעל קיימא לן להלכה דלא אמרינן שנתן לשם הלוואה ודלא כרשב"א והפסיד מעותיו (בית שמואל ס"ק כ"ה).

האם מזונות ילדים שווים למזונות אשה

וכל זה במזונות אשה אולם במזונות ילדים הדבר סתום. ויש לבאר האם דינו שווה למזונות אשה, והאם יש הבדל בין אם האם התובעת עדיין נשואה ותובעת מבעלה מזונות עבר לילדיהם לבין אם התגרשה כבר מבעלה ותובעת מזונות הילדים מהאב - הגרוש. והאמת היא שכבר נכתבו בעניין זה כמה פס"ד, והראשונה הינה בפסקי דין רבניים בתיק ערעור מביה"ד הגדול (ח"ב עמ' 162-177 בהרכב הדיינים הגאונים ז"ל י. ניסים, י.ש אלישיב, וב. זולטי) שם הרחיבו היריעה בעניין זה, ולהלן נביא מדבריהם, ואולם כידוע אין בית המדרש ללא חידוש.

ובכן, ככל שהאם היא זאת שהאכילה וזנה את הילדים מדידה, היא בעל דין שתובעת "החזר" הממון שהוציאה בשבילו, ובאנו איפוא לדין 'הפורע חוב של חבירו שלא מדעתו' (חור"מ סי' קכ"ח) ולדין "עמד אחד ופירנס את אשתו איבד מעותיו" (אה"ע"ז סי' ע').

אולם נראה, שהאם הינה בעל דינו של האב לא רק כאדם אחר ומכח תביעת 'החזר' מה שהוציאה, אלא תביעתה הינו גם תביעת 'מזונות' וכאילו הילדים עצמם תובעים את מזונותיהן מהאב כן האם תובעת את מזונותן העבר מדין "אפוטרופוס" על ילדיה, וכמו שנתבאר לעיל שיש כח ביד האם לתבוע מזונות הילדים העתידיים כן תובעת גם מזונות שלהם מהעבר, שעומדת בחריקאי (במקומם) של ילדיה ורבה את ריבם, וכאילו הילדים תובעים מהאב שישלם להם מזונות שהיה חייב להם.

ולפי זה באנו איפוא לדין תביעת עצם מזונות העבר ולא רק מדין 'החזר', דהיינו ככל שהדין נותן שהאב חייב לילדיו דמי מזונות עבר, גם אם לא הייתה כלל הלוואה שצריך לפורעה ולהחזירה, כגון אם קיבלו לחם חנם ממי שזן ופירנס אותם במתנה ולא לשם הלוואה (כגון על ידי משפחת האם ככל שלא ניתן כהלוואה), או שנתפרנסו מצדקה וכד', הרי תביעת מזונות אלו תובעים הילדים על ידי האם שהיא אפוטרופסית שלהם ועומדת על הזכויות שלהם, ויבואר להלן.

האם כאפוטרופוס

לפי יסוד זה שהבאנו לעיל שגדר כל אם בישראל היא שמתמנית לאפוטרופוס של ילדיה ללא מינוי על ידי בית הדין, יבואר שעל אף שיש לילד אב והוא המחוייב מעיקר הדין לזונם ולפרנסם ולא האם, אולם האם היא האפוטרופסית של ילדיה לדאוג לכל צרכם, ודינה כאפוטרופוס שלהם לכל דבר הקשור למזונותיהם, כולל לתבוע ממי שמחוייב להם. ויסוד דבר זה מבוואר בבית מאיר (אה"ע"ז סי' ד' סעיף כו ד"ה שכשם שזינתה, לאחר שנחלק על הריב"ש הנ"ל מכיוון דקיימא לן בחור"מ סי' ע"ה סעי' כ"ג

ברמ"א דמשיבועין על פי ברי של אחר ואפי' על פי קרוב, וכמו שהזכיר הריב"ש עצמו בדבריו שם לדון מדין 'ברי ע"י אחר', והוסיף הבית מאיר וכתב):

"ומכל שכן האם שהיא אפטרופוס דבנה על פי הציבור, שממנים אותה כדי להקל העול מעליהם. גם אפשר להבית דין ליכתוב לה הרשאה לזכות הבן, וע' חושן משפט סי' ע"ה ש"ך ס"ק פ"ג".

חידש לנו הבית מאיר, שהציבור ממנים בעצם כל אם לאפטרופוס על ילדיה, דכדי להקל מהציבור את העול לדאוג לקטנים חסרי יכולת, הציבור ממנה את האם לאפטרופוס של ילדיה לדאוג להם, ובית הדין גם יכול לכתוב לה הרשאה לזכויות ילדיה.

לעיל הבאנו עוד, דהאם כאפטרופוס גם מדין יתומים שסמכו אצל בעה"ב דיש לו דין אפטרופוס לכל דבר (חומ"ס סי' ר"צ סעיף כ"ד). וגם לפי"ז נראה דהאם נעשית מעצמה אפטרופוס על הילדים הסמוכים וגדלים אצלה גם כשיש אב, וכמבואר גם להדיא בתשובת הרא"ש (כלל פ"ז ס"ד) המובא בטור (אהע"ז סי' קי"ח) באלמנה שפרעה חובות בעלה ותובעת את האפטרופוס של היתומים שיחזיר לה מנכסי היתומים כדי חצי ממה שפרעה בחובותיו, וכתב הרא"ש ז"ל:

"אם הדבר ידוע בעדים שהיו לכותים שטרות של בעלה או שחכר חכירות ורצו למכור קרקעותיו יפה עשתה האלמנה שפרעה החובות כו', ואעפ"י שלא עשתה על פי בית דין מכל מקום כיון שהיתומים היו סמוכים אצלה הוא כאלו נתמנית אפטרופוס על היתומים ויש לה כח לעשות תועלת היתומים בלא בית דין. כדאמרינן בפרק הנזקין (גיטין דף נ"ב ע"א) הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא והויא להו תורתא שקלה וזבינתה אתו קרובים לגבי דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן. ואם כן בדין היא תובעת שיתנו לה מחלק היתומים בחצי הממון שפרעה חובות אביהם כיון שאין לה לפרוע שום דבר מן החובות שהיה חייב בעלה כו'".

ומדברי הרא"ש הוציא המהרש"ם (ח"ב סי' רל"ו, ולהלן יובאו דבריו בהרחבה):

"ומבואר דאף שיש אפטרופוס אחר ליתומים, מכל מקום יש לה ג"כ רשות לפרוע חובות מפני שסמכו היתומים אצלה ומחויבים לשלם לה, וא"כ נראה דה"נ כיון שהיא אמו של הילד ויש לה זכות בדתה"ק לכופו שיהיה הולד אצלה, לא גרע כחה מהא דסי' קי"ח שיש אפטרופוס ממונה על היתומים אפילו הכי כיון שסמכו היתומים עליה יש לה רשות לעשות לטובת יתומים ולפרוע חובות, וה"נ בנידון דידן שטובת היתום שיהיה אצל האם כמו ששיערו חז"ל דמה"ט יהי' עד ו' שנים אצלה, א"כ בידה לזונו ולתבוע מבעלה".

וכבר האריכו רבות בפד"ר (ח"ב הנ"ל מעמ' 168 והלאה) בדין זה שמי שמגדל את הקטנים נעשה אפטרופוס מעצמו ושאינן הבדל בגילו של הקטן, ועל אף שיש להם אב, הרי באם עזב אותם ונסתפחו אצל אחרים והם צריכים לו נעשה הוא אפטרופוס שלהם ע"ש בארוכה, ולהלן נביא עוד מדבריהם.

ולמה שנתבאר האם נעשית כאפטרופוס מדין יתומים שסמכו דנעשית כאפטרופוס מעצמה. ולהמבואר בבית מאיר היא נעשית כאפטרופוס שלהם גם ב"מינוי רשמי", קרי, במינוי שהיא מקבלת מהציבור שהציבור ממנים בעצם כל אם לאפטרופוס על ילדיה, כדי להקל מעליהם את העול לדאוג לקטנים חסרי יכולת.

החזר מה שהוציאה האם למזונות הילדים

ועתה נבוא לדון בעיקר הדין בהתאם למה שנתבאר.

ותחילה נבאר דין 'החזר' ההוצאות שהאישה הוציאה כדי לזונם ומבקשת שיחזיר את מה שהוציאה. ובהמשך נדון מדין תביעת הילדים למזונותיהם על הזמן שעבר ללא ענין 'החזר' (כגון שקיבלו מתנה או שנתפרנסו מצדקה וכיוצ"ב), והאם תובעת בשמם באופן שהכסף שישלם האב ישמש את הילדים (ואף שהאב מזיין אותם לעתיד, ישמש אותם כסף העבר כדי לכלכלם ברווח ובכבוד וכל כיוצ"ב).

ובכן, נידון זה מבואר בשו"ת מהרש"ם כאמור, שם היה המעשה כנידון זה ממש, ז"ל:

"מכתבו הגיעני, ועל דבר שאלתו בדין אשה שתובעת מבעלה שישלם לה מזונות ב' שנים בעד מה שהחזיקה ילד קטן שלה בהיותה לבדה מבעלה ע"י קטט, ורו"מ צידד דאף דכופין אותו ליתן מזונות להילד היינו מזונות דלהבא, אבל על העבר הרי באחר שזן בנו של האב אין האב צריך לשלם לו דהוי כפורע חובו של חברו דמברית ארי בעלמא הוא, אך די"ל דכיון שבדיה לכופו שיחזיק אצלה הולד עד ו' שנים ולשלם המזונות אין דינה כפורע חובו של חברו".

ודן המהרש"ם לחייבו להחזיר מה שהוציאה ואין בזה פטור מדין פורע חובו של חברו, ודן בדין זן את אשתו או פורע חלק שותפו, כתב ז"ל:

"וגדולה מזה בתשובת הרא"ש שהובא בטור אהע"ז סי' קי"ח, באשה שמת בעלה והניח אפוטרופוס ליתומיו, והיו עליו חובות לעכו"ם ובאו לגבותם מקרקעותיו, ופרעה להם האלמנה, ותובעת להאפוטרופוס שיתן לה מחלק היתומים ויש לה על זה עדים, והשיב דכיון שהיתומים היו סמוכים אצלה הוי כאלו נתמנית אפטרופא עליהם, ויש לה רשות לעשות לטובת היתומים גם בלא בי"ד, וע"ש בדרישה שהוכיח דהרא"ש סובר דגם בחובות עכו"ם אי לאו דהויא כאפטרופוסות הפורע חובו של חברו פטור, וע"ש בחלקת מחוקק סק"ה וב"ש סק"ד מ"ש בזה".

ומבואר, דאף שיש אפוטרופוס אחר ליתומים, מכל מקום יש לה ג"כ רשות לפרוע חובות מפני שסמכו היתומים אצלה ומחויבים לשלם לה. וא"כ נראה דהכי נמי כיון שהיא אמו של הילד ויש לה זכות בדין התורה לכופו שיהיה הולד אצלה, לא גרע כחה מהא דסי' קי"ח שיש אפוטרופוס ממונה על היתומים, אפילו הכי כיון שסמכו היתומים עליה יש לה רשות לעשות לטובת יתומים ולפרוע חובות. והכי נמי בנידון דידן שטובת היתום שיהיה אצל האם כמו ששיערו חז"ל דמה"ט יהי' עד ו' שנים אצלה, א"כ בידה לזונו ולתבוע מבעלה.

ועיין שם במהרש"ם, שהוסיף לחייב את האב ע"פ דעת הסוברים דהפורע חוב חברו בפניו והלה שותק דחייב לשלם. ועל כל פנים בכהאי גוונא שבדיה לכופו להיות אצלו, יש לומר דבזנה הולד בפניו לכו"ע חייב לשלם. אלא דלמעשה בנידון המהרש"ם שעברו ב' שנים ולא תבעה האם את האב מסיק המהרש"ם דודאי מחלה לו, דכיון שלא מסרה מודעה בפני עדים ודאי מחלתם כמו שדרך הנשים לגלגל עם בעליהן אפי' במקום הקטט, הכי נמי בזנה הולד איכא הוכחה שמחלה עיין שם בדבריו. וכ"ה בפד"ר (ח"א עמ' 234) עפ"י ד המהרש"ם דאין האשה יכולה לתבוע מזונות ילדים בעד הזמן שעבר דאמרינן ודאי מחלה וע"ש.

החזר מזונות ילדים באשה גרושה

ומבואר בדברי המהרש"ם דאם הייתה האם תובעת את האב מזונות ילדיה או מוסרת מודעה ומגלה דעתה שאינה מוחלת לו, הדין נותן לחייבו להחזיר לה מה שהוציאה למזונות הילדים עכ"פ מיום התביעה. ואין כאן פטור מדין הפורע חובו של חברו שלא מדעתו, ורק בלא תבעה אמרינן דודאי מחלה לו.

ולפי זה באשה גרושה שאין סברא זאת ש'דרך הנשים לגלגל עם בעליהן' תקבל האישה החוזר מה שהוציאה גם ללא תביעה, והמהרש"ם מדבר דווקא באשה נשואה, וכ"כ במשנת יעקב (להרי"ג רזנטל, אישות פי"ח הכ"ו וע"ש). וכן מצאתי בפד"ר (ח"ה עמ' 345) בדעת המיעוט שהביא דברי המהרש"ם אלו וכתב דהיינו דווקא באשה נשואה יש את הסברא שמחלה לבעלה, אבל בגרושה ודאי לא אמרינן שמחלה ויכולה לתבוע מהגרוש מזונות של כל החמש שנים ששילמה בשבילו.

ועיין שם בפד"ר (ח"ה הנ"ל) שהביא מתשובת הר"י מיגאש (סי' ע"א) שנשאל כדין זה ממש:

"שאלה, ראובן גירש את אשתו והיה לו ממנה בת ארבעה שנים, והלך לעיר אחרת ונתעכב שם זמן, והניח את בתו בלא מזונות וזנה אותה לאה אמה כל ימי היותו שם, וכשבא רצה ליקח את בתו מאת לאה אמה ולהניחה אצלו או במקום אחר בטוח לו או להוליכה עמו למקום שהולך, ולאח אומרת לא אתן אותה לך להרבה סיבות מהם שהקטנה היא בת שש שנים ולא נתת לה מזונות ואני מתירא שמא תתכשל בה, ומהם שבתי אינה רוצה ללכת מאצלי וכמו שזנתי אותה מעודה ועד עתה כן תשאר אצלי עד שאכניס אותה לחופה ואתן לה נכסי בנדוניא ואתחייב עצמי בזה בפני עדים, ואתה אין לך יכולת לזון אותה כ"ש להשיאה, ואני תובעת ממך מה שכבר הוצאתי עליה בהיותך בארץ אחרת, שלא זנתי אותה אלא דרך הלואה לך הואיל ולא היה אפשר לי להניח אותה בלי מאכל וכסות, והבת אינה רוצה להפרד מאמה בשום אופן בעולם וכשזוכרים לה דבר זה היא בוכה. וראובן אומר הנה אבי נתחייב בקנין לזון אותה בהיותי חוץ לעיר ושיכניסנה לחופה. יורנו רבינו דרך האמת ואם תוכל האם לתבוע המזונות מן האב".

ולאחר שביאר הר"י מיגאש דין הבת האם היא אצל אימה לעולם כתב לעניין אם תוכל האם לתבוע מזונות העבר מהאב, זה לשונו:

"ואמנם ההוצאה שהיא אומרת שהוציאה על בתה בתורת שלאה הלוותה לראובן אביה, הואיל וראובן אינו טוען בזה כי אם שאביו נתחייב בקנין לזונה, וזה הקנין שטוען בו בלתי קיים כפי הדין להיותו קנין דברים, ולהיות שראובן יכול לומר אולי אבי הוא שהוציא עליה משלו והוא נתרצה מדעתו להשלים יעודו וזן אותה, שאם היה הדבר כן לא היה יכול לחזור בו מה שכבר נתן. על כן יש לראובן להחרים חרם סתם על מי שטוענת שהוציאה על קטנה זו משלה בדרך הלוואה לראובן זה והיא לא הוציאה עליה וטוענת שקר ולא תודה, ואח"כ יתחייב לפרוע לה מה שהוציאה עליה בזמן שהלך ראובן זה אביה, וכך הדין".

ומבואר להדיא בדברי הר"י מיגאש (עכ"פ בגרושה) שהאב צריך לפרוע לאם מזונות שהוציאה לצורך הבת.

החזר מזונות ללא הוכחה שניתן לשם הלוואה

אלא שיש לברר דין זה האם היא צריכה להוכיח שהאכילה את הילדים בתורת הלוואה, הן בנשואה מאז זמן התביעה והן בגרושה גם לפני התביעה.

ובכן הר"י מיגאש הנ"ל מדבר באופן כשהגרושה טוענת שכשזנה את הבת היה זה בתורת הלוואה: "שלא זנתי אותה אלא דרך הלואה לך הואיל ולא היה אפשר לי להניח אותה בלי מאכל וכסות". ולכאורה, למה דקיימא לן (סי' ע' ס"ח) לעניין מי שזן את האישה כשהלך בעלה דאיבד מעותיו ורק כשלותה חייב לשלם, דפסקו הפוסקים (רא"ש טור ומרדכי הובא שם בח"מ ס"ק כ"ו וב"ש ס"ק כ"ב) דרק אם לוותה בעדים הוא שחייב וכאמור לעיל, ולכאורה לפי זה לא תהא האשה נאמנת שזנה

את ילדיה בתורת הלואה כל שאין עדים בדבר (וכן מצאתי בפד"ר כרך י"ח עמ' 182, בדעת המיעוט של הרב שרמן).

אולם נראה דזה אינו, והוא דכבר ביאר החזו"א (סי' ס"ח ס"ק י"ג) דין זה דבעינן עדים דלכאורה הוא דבר תימה, דהלא הבעל מודה דחייב לה מזונות, ואם כן אף דיש לומר דאפשר שהרויחה וצמצמה ולא לוותה, הרי חיובו הוא ודאי ואיך נפטר בטענת שמא נגד הלה שטוען ודאי, והרי הווה איני יודע אם פרעתיך (שהדין שחייב לשלם). וביאר החזו"א דכיון דאורחא דמילתא שתגלגל עם הבעל לדחוק עצמה ולהרויח, אין כאן חיוב ודאי והלכך מצרכינן לה לברר שלוותה. ועיין שם דמסתמת הפוסקים מבואר דלא רק המלווה אינו יכול לתבוע ללא עדים אלא גם היא אינה תובעת מבעלה כשאין עדים שלוותה.

ולפי דברי החזו"א נראה, דרק באשה נשואה יש סברא זו דאורחא דמילתא שתגלגל עם הבעל לדחוק עצמה ולהרויח ולכן אין כאן חיוב ודאי מצרכינן לה לברר שלוותה, אבל באישה גרושה דליכא סברא זו, הרי כל שהאב אינו טוען שפרע לה מזונות הילדים ודאי נאמנת שלוותה מאחרים או שהלוותה להם בעצמה על אף שאינה מבררת הדבר בעדים, ולא אמרינן אולי לא לוותה אלא במתנה ניתן לילדיה או שגילגלה ומחלה לו וכד', דהוה איני יודע אם פרעתיך ומחייבין אותו. ורק באשה נשואה אמרינן שמחלה לו, וכמש"כ המהרש"ם דמגלגלת עם בעלה מזונות ילדיה כמו מזונותיה עצמה, ודר"ק.

ונתבאר עד כאן דיש חילוק בין אשה נשואה לאשה גרושה. הן דבנשואה לא תקבל מזונות ילדיה רק מיום התביעה ומשא"כ בגרושה, והן דבגרושה נאמנת שהלוותה להן או שלוותה בשבילן גם ללא עדים, ומשא"כ נשואה דין מזונות ילדיה כדין מזונותיה ותצטרך עדים (או אם תבעה נאמנת מיום התביעה גם ללא עדים כמו שהבאנו לעיל מהבית מאיר המובא גם במנחת פיתים).

אולם בהפלאה כתב ישוב אחר לשאלת החזו"א הנ"ל, עיין בדבריו שם בסי' ע' בקונטרס אחרון (סי' ק"י ז"ז) וז"ל:

"ומטעם זה נראה לי הא דכתבו הרא"ש והמרדכי והביאו האחרונים דבעינן דווקא לותה בעדים הא בלאו הכי אינה נאמנת לומר שלוותה, ואמאי הא כיון שהוא נתחייב בודאי מזונות אלא שאינו יודע שמא צמצמה ומחלה לו א"כ הוי ליה כאיני יודע אם מחלת לי דקיימא לן דחייב. ולפמ"ש דחיוב המזונות הוא יום יום א"כ הוי ליה כאיני יודע אם נתחייבתי. ועיין לקמן סי' צ"ג סעיף כ"ב דהשיעבוד מתחיל משעת נשואין מ"מ עיקר החיוב בא יום יום".

והנה לדעת ההפלאה הא דפטור ממזונות אשתו כשאין עדים על ההלוואה הוא משום דחיוב המזונות הוא יום יום ולכן הוה איני יודע אם נתחייבתי, ויסוד זה דמזונות הוא יום יום מבואר בריטב"א במסכת כתובות (דף נ"ח ע"ב ד"ה ועוד) וע"ע אבני מילואים (סי' ס"ט סק"א), וכבר האריכו בזה האחרונים וראה אריכות בזה בפד"ר (ח"ב מעמ' 77 והלאה).

ועל כל פנים לפי זה יש לומר דהוא הדין במזונות הילדים יהיה פטור מהאי טעמא כשאין עדים על ההלוואה גם באשה גרושה, זאת אם נאמר דגם מזונות הילדים חיובם חל יום יום כמזונות אשה. וראה בזה בפד"ר הנ"ל (חלק ב' עמ' 82) שזה הפשטות שמזונות ילדים חל יום יום כמזונות אשה, ועיין שם (עמ' 90) שגם אם מזונות אשה חל מתחילה על כל העתיד, אולם מזונות ילדים חל בכל יום ויום, עיין שם.

ולפי דעת ההפלאה צריך לומר, דהר"י מיגאש שכתב דנאמנת הגרושה שהלוותה לצורך מזונות הילדים, באם נאמר שלמזונות האישה מודה דצריכה עדים כדעת הרא"ש והמרדכי, על כרחך דמזונות הילדים אין חיובם בכל יום ויום מחדש, ולכן הווה שם איני יודע אם פרעתיך שחייב.

אלא דאם כן נאמר לאידך גיסא, דלפי ההפלאה הרי גם באשה נשואה תהא נאמנת למזונות ילדיה גם ללא עדים ושאני ממזונותיה דהוא חיוב חדש בכל יום, באופן שלדעת ההפלאה אין חילוק במזונות הילדים לעניין זה אם צריכה להוכיח הלוואתה בעדים, בין אשה נשואה לאשה גרושה, אלא או בשניהם צריכה עדים ודלא כמבואר בר"י מיגאש, או דבשניהם אינה צריכה עדים, ודו"ק.

החזר מזונות שאכלה האשה לצורך העיבור

אולם מה נעשה שבעל ההפלאה עצמו בסי' פ' (קונטרס אחרון ס"ק י"א) גילה דעתו בעניין זה. והוא בהא דמבואר שם בשו"ע (סעיף י"א) דאשה מניקת מוסיפין לה על מזונותיה ואם לא נתן לה בעלה צריכה לאכול משלה, וכתב הח"מ (ס"ק כ"א) דהבעל צריך לשלם לה מה שהוציאה מנכסיה על העובר, ועל זה כתב ההפלאה, ז"ל:

"כתב החלקת מחוקק נראה דהבעל צריך לשלם לה מה שהוציאה על הולד. והנה נראה פשוט דאם אכלה משלה ולא אמרה בפני עדים דאין דעתה לוותר, לא גרע ממה דאיתא בסי' ע' סעיף ח', לא לותה רק מכרה מנכסים ופירנסה עצמה אין לה עליו כלום. אלא אפי' אם הודיעה לעדים צ"ע דאפשר דהוי ליה כזן בניו של חבירו דפטור דהוי ליה כפורע חובו של חבירו, א"כ ה"נ כיון שאין תועלת במזונות היתירים אלא לולד אף על פי שמוטל על האב מ"מ הוי ליה איהי כפורע חובו. מיהו י"ל דהכא עדיף טפי כיון שהחיוב על האב ליתן לאשתו הוי ליה היא כבע"ח עצמו, וכן משמע ביבמות דף מ"ב שהיא התובעת."

והנה ההפלאה עצמו גילה דעתו בנידון שלפנינו, בדין אשה שזנה את הילד ותובעת מהאב שיחזיר לה מה שהוציאה, דפשוט לו לבעל ההפלאה שהיא צריכה להוכיח את הדבר בעדים כדין מזונותיה. וכן פשיטא ליה להלכה להרבה פוסקים, ראה בדברי בעל דרישת ארי שם (סק"ה) והביאו הראש פינה, וכן הוא במחברת הקודש שם, שכתב:

"וכתב הח"מ ומ"מ צריך הבעל לשלם לה מה שהוציאה מנכסיה, ונראה דהיינו אם אמרה בפני עדים דאין דעתה לוותר, דאל"כ אפילו עיקר מזונות אם אכלה משלה אין לה על הבעל כלום כמבואר לעיל סי' ע' בהגה ס"ח, וכתב שם הב"ש בס"ק כ"ט דאם אמרה בפני עדים דאין דעתה לוותר דינה כלוותה הכא נמי כן הוא."

והנה שם מיירי באשה נשואה שביארנו שגם החזו"א מודה לזה ומטעם דהדרך להתגלגל עם הבעל, אבל עכ"פ מפורש בהפלאה דגם מזונות ילדים חיובם בכל יום ויום מחדש, ולדידיה יוצא דגם בגרושה תצטרך להוכיח שלוותה, דהרי לשיטתו אין הבדל בין גרושה לנשואה וכמו שנתבאר, ודו"ק.

והנה גם בסוף דבריו לא חזר בו ההפלאה מעצם הדין דמזונות הילדים הוא כמזונותיה לעניין זה דצריכה לברר בעדים, ורק שכתב לחדש דאין בזה חסרון פורע חובו של חבירו, זאת לאחר שרצה לומר דאפי' אם תברר את הדבר בעדים שאין דעתה לוותר לא תוכל לגבות מהאב ומשום דהוה פורע חובו של חבירו "כיון שאין תועלת במזונות היתירים אלא לולד אף על פי שמוטל על האב מ"מ הוי ליה איהי כפורע חובו". והיינו כי אין המזונות בשבילה אלא לולד והיא באכילתה פורעת חוב האב לזון העובר, ובפורע חוב חבירו גם בגילה דעתו שאינו מוחל הרי הוא מפסיד מעותיו כל שלא היה הדבר בתורת הלוואה וכמבואר בגידולי תרומה (שער ס"ה ח"ב ס"ב, וע"ע בזה באוצה"פ סי' ע' ס"ק מ"ח אות י' ואכמ"ל). ועל זה כתב: "דהכא עדיף טפי כיון שהחיוב על האב ליתן לאשתו הוי ליה היא כבע"ח עצמו", ושכן משמע ביבמות דף מ"ב שהיא התובעת.

וכבר הבאנו לעיל מדברי בעל הערך שי שם שנחלק על ההפלאה, וכתב:

"וראיתי בהפלאה בקונטרס אחרון הרגיש נמי על הח"מ למה ל"ה כפורע חובו של חבירו, ותירץ דהאשה היא כבע"ח עצמו וכ"מ ביבמות דף מ"ב דהיא התובעת. וזה אינו אלא דיכולה לתבוע מיורשי בעלה בעד בנה הסמוך אצלה כאפוטרופוס, כדאיתא בגיטין דף נ"ב ביתמי דסמיכי אצל סבתא, ובלאה"נ יכולה לתבוע היורשים אצל ב"ד דב"ד אביהן של יתומים".

וע"ש כמה ישובים אחרים למה אין זה פורע חוב של חבירו, ואכמ"ל.

ועיין בפד"ר הנ"ל (בח"ב עמ' 164) שהביאו דברי ההפלאה אלו גם לעניין מזונות הילדים ממש לכל אשה שהוציאה ממון לצורך החזקת הילד, למה אין בזה מדין הפורע חובו של חבירו, והביאו שם גם דברי הפלאה אלו מה שמסיק בסוף דבריו דהכא עדיף טפי כיון ש"החויב על האב ליתן לאשתו" הוי ליה היא כבע"ח עצמו, וכתבו:

"ולפי"ז ה"ה בנידון דידן, שהאישה זכאית להחזיק את הילד ולדרוש מן האב את כל ההוצאות הכרוכות בחזקתו, הרי היא כבע"ח עצמו".

והנה הם נקטו בפשיטות כההפלאה, וכבר כתבנו לעיל לתמוה טובא על דברי ההפלאה הנ"ל שכתב להוכיח יסודו האישה היא כבע"ח עצמו מדברי הגמ' דהוא תמוה ושאינן ראייה כלל מדברי הגמ', וכל יסוד ההפלאה צ"ע והוא גם נגד הריב"ש הנ"ל ורק כשהיא ג"כ ניזונת יש לומר לדעת הר"ן שהיא כבע"ח עצמו גם למזונות ילדיה, וכבר כתבנו מה שיש להעיר בזה האם להלכה קיימא לן כהר"ן שלכאורה מדברי גדולי הפוסקים שמפיהם אנו חיים מבואר להיפך.

אולם גם אם אינה בע"ח עצמו לעניין מזונות הילדים וכדברי הריב"ש, מ"מ היא כאפוטרופוס וכמו שנתבאר. ולכן, אין בזה משום פורע חוב חבירו שלא מדעתו וכמו שהביאו גם בפד"ר בהמשך דבריהם שם, ע"ש שכתבו שכן מבואר במהרש"ם הנ"ל שאין בזה חסרון פורע חוב חבירו ושלכן זכות האשה לדרוש מזונות העבר גם לפני התביעה (והיינו בגרושה שאין שם מסקנת המהרש"ם וכנ"ל).

וע"ש שהוסיפו בסוגריים ש'מיותר להוסיף' שאיננה מחוייבת לומר בפני עדים שאינה מוותרת מלתבוע לבעל מה שמוציאה, כיון שבאשה גרושה אין הטעם שנאמר באשה היושבת תחת בעלה דדרך הנשים להתגלגל עם בעליהן ע"ש, והוא כמו שנתבאר בדעת החזו"א אולם זה אינו לדעת ההפלאה עצמו בסי' ע' הנ"ל (ובפד"ר הנ"ל לא נחתו לזה אף שנסמכו בדעת ההפלאה ולא השוו דעתו עם דבריו בסי' ע' והביאו רק דבריו בסי' פ').

תבנא לדינא, תביעת 'החזר' המזונות שהוציאה האשה יש חילוק בין אשה נשואה לאשה גרושה.

סיכום הדינים העולים:

- א. בנשואה לא תקבל מזונות ילדיה רק מיום התביעה ומשא"כ בגרושה.
 - ב. בנשואה דין מזונות ילדיה כדין מזונותיה, ותצטרך "עדים" והוכחה שמה שפירנסה אותם לא היה מתנה אלא על דעת לתבוע מהגרוש, ולא ויתרה לו אלא הלוותה להן או לוותה בשבילן מאחרים. ומשא"כ גרושה, לדעת החזו"א נאמנת האשה אף ללא עדים, ולדעת ההפלאה גרושה שוה לנשואה וצריכה עדים.
 - ג. אולם גם בנשואה דצריכה עדים, וכן בגרושה לדעת ההפלאה, נראה דהיינו דווקא על התקופה שלפני תביעת המזונות בביה"ד, אז הוא דבעינן עדים והיא עצמה אינה נאמנת על הדבר, ורק אם יש לה עדים שלא ויתרה תוכל לגבות את מה שהוציאה מהאב.
- אולם אם תבעה בביה"ד מזונות, ועבר זמן מה עד שביה"ד נזקקו לה וכמו שמצוי בכל תיקי המזונות שנפתחים בביה"ד וכנ"ל, בזה תהא האם נאמנת שבזמן הזה שעבר מהתביעה לוותה

לצורך הילדים או הלוותה היא מדידה ואף שאין לה עדים על הדבר, והוא על פי דברי הבית מאיר שם בסעיף ה' (והובא במנחת פיתים), דכשהאשה תובעת מזונות הרי מזמן התביעה והלאה נאמנת לומר שלוותה ואכלה על אף שאין עדים בדבר ההלוואה וכמו שהבאנו דבריהם לעיל, וא"כ ה"ה במזונות הילדים ודו"ק.

החזר מזונות כשהסב פרנס נכדו

נשאר לנו לברר, מה הדין כשהאם אינה טוענת שהלוותה מדידה אלא אומרת שאביה פירנס אותה ואת ילדיה. ויש לדון בכהאי גוונא האם הפסידה האשה מזונות הילדים, והאם דינו שוה למזונות האשה דקיימא לן (סי' ע' ס"ח ברמ"א) דאין חילוק בין אביה לאחר, וגם כשפרנסה אביה אם זה היה מעצמו ולא כהלוואה אין הבעל חייב לשלם לו. ויש לברר דין זה כשהסב פרנס את הנכד לשם מזונות האב, או בסתמא כמו שמצוי בדרך כלל כשנמצאים אצלו ומה גם כשאין לאשה יכולת לקיימם מעצמה, או בהלוואה להדיא.

והנה באוצר הפוסקים שם בסי' ע' (ס"ק מ"ח אות י"ח) הביאו בשם ספר מטה לחם (ח"ב סי' י"א) שהבעל חייב לשלם לה מזונות גם כשקיבלה מזונותיה מאביה דרך מתנה ולא כפירעון חוב הבעל, וכן הביאו שם משו"ת השיב משה (סי' ט"ז) דמסיק דגם כשהמפרנס איבד מעותיו היינו: "אם בא המפרנס ותובע את הבעל לדין על מה שפירנס את אשתו, אז אומרים לו דהדין הוא שאיבד מעותיו, אבל האשה עצמה לעולם יכולה לתבוע את בעלה, ואין ביה"ד נזקקין לחקור אותה מהיכן התפרנסה", ע"כ.

וכן כתבו שם בפד"ר הנ"ל (בח"ב עמ' 177-175) לדון שגם כשהיה אחד שפרנס את בנו זכאי הקטן לתבוע את המגיע לו מאביו, ושלכן גם אם אבי האשה נתן לשם מתנה לנכדו ולא ע"מ להשתלם אח"כ יש לדון שהאשה זכאית לתבוע מן האב עבור תקופת העבר בשביל הילד, והאשה זכאית לתבוע מעות אלו ככל שזה ישמש לילד לכלכלו ביד רחבה ובעין טובה שלזה היא אפטרופסית שלו.

וכן מצאתי בפד"ר (ח"ו עמ' 241 מהדיינים הגאונים ז"ל ש.ש. קרליץ, י. משורר, י. גולדשמידט) דהאב נשאר חייב כלפי הבנים אף כשקיבלו מזונם מהאם כששילמה מצד עצמה לא עבור חיובו של האב עי"ש. אלא שכתבו אח"כ שגם אם האב נשאר חייב במזונות אלו לבניו, מ"מ אין האם יכולה לתבעו מעות אלו "מאחר שזה חוב שהאב חייב לבניו ועכשיו אין צורך לבנים בכסף זה לצורך פרנסתם, וא"כ יכול האב לומר לה 'לאו בעל דין דידי את' וכשיגדלו הבנים יתבעו בעצמם", ואינה יכולה לתבעם עבור מזונות דלהבא, דהא חיוב האב עדיין לא פקע והוא מחוייב עדיין לפרנסם, ונמצא דעבור חוב העבר רק הבנים יכולים לתבוע את האב ולא האשה, עי"ש.

והנה גם הם סוברים שיש חיוב בעצם על האב לשלם לבניו מזונות העבר אף כשאינו מדין 'החזר', לא שבזה חלוקים הם על הפד"ר הנ"ל (בח"ב) הסובר שהאם אף יכולה לתבוע את האב מזונות אלו ככל שזה ישמש לילד לכלכלו ביד רחבה ובעין טובה שלזה היא אפטרופסית שלו, והם סבירא להו דאין האם יכולה לתבוע מזונות העבר כל שאינה מדין 'החזר' ורק הילדים עצמם יכולים לתבעו כשיגדלו.

ויש שציינו בזה לדברי הרמב"ם בתשובה (מהדורת בלאו סי' שס"ז) עיין קול תורה (אייר תשי"ח עמ' ז' וע"ע באוצה"פ סי' ע"א סק"א אות ט"ו), וכן ראיתי בספר משכיל לדוד לנשיא ביה"ד הרבני הגדול הגאון רבי דוד לאו שליט"א (ח"ב סי' כ"ו, וע"ע כ"ה בפד"ר מביה"ד הגדול תיק מס' 1117636/2 בהרכב הדיינים הרב לאו הרב איגרא והרב כץ) לדון שיש לאב חיוב מזונות העבר לילדיו אף כשקיבלו מזונם במתנה או מצדקה, וכיוצא בזה.

ולפי שיטה זו לכאורה נוכל להוציא מהאב את אותו סכום שנראה לביה"ד צורך הילדים, וכדין מזונות העתיד כן מזונות העבר, וגם אם לא הוציא האב בפועל סכום זה, וכ"כ שם בפד"ר הנ"ל ח"ב בסוף הפס"ד בעמ' 177 בסוגריים.

אולם הוא חידוש גדול, וכבר הבאנו מהחזו"א לעניין מזונות האשה כשזנה אדם אחר שהפסיד מעותיו, דסתימת הפוסקים היא שגם האשה עצמה אינה יכולה לתבוע את הבעל, וא"כ נראה דה"ה מזונות הבנים גם הבנים עצמם אינם יכולים לתבוע את האב, והיינו משום שנפטר ממזונות כל שכבר נאכלו מזונות אלו ממקום כל שהוא אם לא מדין 'החזר' כשהדין נותן שחייב להחזיר ואין בזה משום פורע חוב חבירו וכנ"ל. ולפי זה לא נוכל להוציא 'להחזר' רק מה שהאם הוציאה בפועל, ויש לברר אפוא את הדבר כמה הוציאה, בהתאם לקבלות ואסמכתאות אחרות.

ויש עוד לדון ביחס לסב שפירנס נכדו, וכמו שמצוי שהאישה עוברת להתגורר אצל הוריה, וזאת כי יש שכתבו לעניין מזונות האישה שכל שהלכה לבית אביה ופרנסה הווה כביקשה שיפרנסנה, ובכל כה"ג שביקשה הדבר יש אומרים דהוה כלוותה שהבעל חייב במזונותיה, ורק בעמד המפרנס מעצמו ופירנסה איבד מעותיו, ועיין אוצה"פ סי' ע' ס"ק מ"ח אות ח'. וכל זה אינו ברור לעניין מזונות הילדים בפרט בקטנים שהילדים אינם 'מבקשים' את הלוואת המטיב עמם, אלא האם או הוריה מעצמם מרחמים עליהם ומפרנסים אותם, מאידך י"ל דהאם כאפוטרופסית שלהם 'מבקשת' בשבילם, ודו"ק.

וע"ש בפד"ר הנ"ל (בח"ב עמ' 168 והלאה) שאבי האישה עצמו ככל שלא נתנו לשם מתנה יכול לגבותו מהאב, ככל שהקטן היה נצרך לזה ואמו לא הייתה יכולה לספקו, ואין בזה חסרון פורע חוב חבירו כיון שהנכד סמך עליו ונעשה כאפוטרופוס של הילד מדין יתומים שסמכו אצל בעה"ב, ובאפוטרופוס אין חסרון פורע חוב חבירו וכמובא לעיל, והוסיפו וכתבו (בעמ' 175):

"ואם כי לא הוגשה תביעה בתיק אלא על ידי המשיבה, אולם בדברי אבי המשיבה בביה"ד יש לראות שהוא מזדהה עם דרישת בתו, וכשהיא תקבל מן אבי הילד את הכסף על חשבון תקופת העבר, הרי בזה יחוסל הענין הזה לגמרי".

וציינו בסוגריים לחו"מ סי' קכ"א-קכ"ב מדין גביית חוב ע"י שליח. וכתבו עוד (עמ' 176) דכיון דזכאי האב לדרוש את הכסף מיד הקטן לאחר שיקבל מאביו, שוב יכולה האישה לתבוע את האב בתורת ב"כ הילד על מנת לסלק את החוב הנובע מכלכלת הילד והחזקתו ע"ש. ויש לדון בכל זה להלכה ולמעשה ואכמ"ל.

מן הכלל אל הפרט

בנידון שלפנינו האשה הגישה תביעה למזונות הילדים בפירוט הוצאותיה, האב הגיש כתב הגנה ובו פירט והתייחס בפרוטרוט לתביעת האשה, ביה"ד קמא לאחר עיון בכתבי הצדדים פסק מזונות זמניים ללא קביעה על התקופה של טרם הגשת התביעה כי אם הרבה אחריה, כשתחולת החיוב הינה ל- 18 יום בלבד טרם מתן ההחלטה (החלטה למזונות זמניים ניתנה ביום ג' באדר התשע"ח 18/02/2018 ותחולת החיוב הינה מתאריך 01/02/2018), ובהתאם לאמור ודאי שאפשר לחייב את האב בהחזר מזונות אלו לאם.

מאז ועד היום, הרי כל מה שהאשה הוציאה לילדים עד גובה הסכום הקצוב לה בפס"ד למזונות זמניים, ברור שניתן על דעת לקבל החזר מהאב בהתאם לפס"ד שבידה (לדבריה היא אף הוציאה יותר ומבקשת הגדלת המזונות), והאב מחויב בהם מדין השבה והחזר לאם.

האם לאחר דיון ההוכחות סבור ביה"ד שאכן זה הסכום שיש לחייב את האב במזונות בניו העתידיים (לטב ולמוטב)? ככל שהסמכות הייתה נתונה בידי ביה"ד לדון במזונות העתידיים ולקבוע

כמה על האב לשלם למזונות ילדיו, ולא רק מדין השבה והחזר לאם מה שהוציאה למזונות ילדיה, היה ביה"ד קובע במסגרת החלטה זו את עמדתו בעניין, בהתאם למה שהתברר לו לאחר ההתדיינות הארוכה של הצדדים, וכנגזר מקביעת ביה"ד היה אולי מקום לדון גם בגובה מזונות העבר שנקבעו עד היום במסגרת מזונות הזמניים.

אולם מאחר שבהתאם להלכת שרגאי ופרשנות בע"מ 7628/17 אין לבית הדין סמכות לדון בתביעת המזונות בעצם, הרי שלא נוכל להביע עמדה בדבר. צר לנו שהצדדים לא יקבלו את המענה הראוי המגיע להם לאחר התדיינות כה ארוכה, אולם כך הם פני הדברים לאור הפסיקה המשפטית החדשה כאמור לעיל. ומשכך, הפס"ד שניתן ע"י ביה"ד קמא למזונות זמניים מהווים חיוב לאב בתורת השבה לאם מה שהוציאה למזונות הילדים עד היום, והיא קיימת עד היום, ואולם מכאן ולהבא אין לנו סמכות כאמור.

הרב צבי בוקשפן - דיין

לאור האמור לעיל מחליט בית הדין כדלקמן:

- א. לבית הדין אין סמכות עניינית לדון בתביעה שלפנינו.
- ב. ביה"ד מורה על מחיקת התביעה למזונות קבועים ומבטל מכאן ולהבא פסקי הדין למזונות זמניים.
- ג. ביה"ד מורה על מחיקת כל חוב שנוצר לאב עקב פסקי הדין הקודמים.
- ד. ביה"ד מורה על מחיקת החוב בתיק הוצל"פ וסגירת התיק.
- ה. המזכירות תסגור את תיק המזונות.
- ו. אין צו להוצאות.

ניתן לפרסם בהשמטת פרטים מזהים של הצדדים.

ניתן ביום ג' בכסלו התשפ"א (19/11/2020).

הרב צבי בוקשפן

הרב אוריאל אליהו

הרב יצחק רפפורט – אב"ד

העתק מתאים למקור

הרב אלון ארביב, המזכיר הראשי

נחתם דיגיטלית ע"י הרב צבי בוקשפן בתאריך 19/11/2020 22:55

עשוי להכיל תיקוני לשון ועריכה